

ZODPOVEDNOSŤ

„PRÁVOMOCI VYŽADUJÚ ZODPOVEDNOSŤ“

zodpovednosť s. 1: kvalita alebo stav byť zodpovedný: ako **a:** morálne, právne alebo mentálne
b: spoľahlivosť, dôveryhodnosť **2:** niečo, za čo je niekto zodpovedný; schopnosť zodpovedať za svoje správanie alebo záväzky

ZODPOVEDNOSŤ: reagovať, keď je to vhodné, byť zodpovedný za svoje činy

ČO JE ZODPOVEDNOSŤ?

Koreň slova zodpovednosť je v slove „zodpovedať“ - zodpovedať ľuďom, zvieratám, veciam a okolnostiam, minútu po minúte, so ctou a starostlivosťou – so zmyslom pre to, čo je správne. Byť zodpovedný znamená jasne prehovoriť alebo urobiť niečo, keď je to v tej chvíli potrebné, dokonca aj keď je to nepríjemné, nepopulárne a keď za to nie je v dohľadne žiadne ocenenie.

Počúvame veľa o nezodpovednosti. Väčšina nezodpovednosti nepochádza z toho, že sa robia nesprávne veci, ale z toho, že sa nerobí nič. Je to zlyhanie činov, keď okolnosti oprávnene vyžadujú od nás reakciu.

Napríklad:

- Nepovieme nič, keď niekoho v našej prítomnosti ponižujú/zhadzujú alebo s ním nepekne zaobchádzajú, keď niekto porušuje zákon, napríklad kradne na pracovisku alebo v škole, keď sa nedodržiava dohodnutý čas a dohodnuté služby.
- Neodovzdávame informácie alebo poznatky, ktoré sú dôležité na úspešné dokončenie tímovej úlohy.
- Neplatíme výživné na dieťa alebo účty, ako bolo dohodnuté.
- Chodíme neskoro na schôdzky.
- Nechávame nástroje, vybavenie, hračky vonku aj v zlom počasí bez primeranej ochrany.
- Radšej necháme niečo tiecť, než aby sme to dali hneď opraviť.
- Je vám čokoľvek z toho povedomé?

Životnú zručnosť zodpovednosť preukazujeme, keď hovoríme a robíme správne veci v správny čas; ale takisto preukazujeme túto životnú zručnosť, keď sa potom, čo sa nám niečo nevydarilo, priznáme k svojim slovám alebo k činom či k svojmu zlyhaniu.

Konať zodpovedne je naším rozhodnutím

Človek, ktorý je zodpovedný neustále a vo všetkých oblastiach, je skutočne mimoriadnym zjavom. Dokonca aj v dospelosti je náš výkon ako zvončeková dráha so vznešenými výšinami a neslávnymi prepadmi. Niektorí z nás vynikajú v zodpovednosti v práci, ale doma sú nezodpovední ako partneri, rodičia alebo členovia rodiny. A naopak, aj keď máme silný zmysel pre zodpovednosť v rodine, môže to byť v rozpore s tým, čo sa od nás očakáva v práci. A potom prichádza aj naša zodpovednosť k obci a ku krajine.

Byť zodpovedným nie je nič pre bojzlivých. Vyžaduje to silu, vytrvalosť, kompetencie a skutočne dobre

zvnútornený zmysel pre hodnoty, presný odhad toho, čo náš čas, energia a dostupné prostriedky môžu zdolať. Predovšetkým túžba a záväzok byť zodpovednou osobou musia vyvieriť a byť pestované zvnútra. Preto sa od učiteľa, ktorý má učiť žiakov zodpovednosti, vyžaduje, aby bol sám zrozumiteľný, čitateľný, aby prenikal pod povrch vecí, aby nepoužíval donucovacie prostriedky, aby bol skôr dlhodobou oporou a nezameriaval sa na momentálnu kontrolu v triede. Dospelí musia byť vzorom pre zodpovednosť a musia ju tiež od detí očakávať, ale nemôžu ju vnucovať nátlakom.

Za zodpovednosť sa musí niekedy zaplatiť dosť vysoká osobná cena. Pomyslite na dôsledky, s ktorými sa, napríklad, stretávajú odporcovia niečoho, alebo na muky, ktoré cítime, keď musíme povedať dobrému priateľovi skutočne bolestnú správu. Ale byť zodpovedným je aj zdrojom hlbokého osobného uspokojenia.

PREČO BYŤ ZODPOVEDNÝM?

Aký by bol asi život bez zodpovednosti? Vodiči by nedodržovali pravidlá cestnej premávky. Právniky by prehliadli nejaký materiál, ktorý by mal podporiť postavenie ich klienta. Lekári by si nevšimli nové výskumy. Učitelia by odmietli pripravovať sa na hodiny. Do obchodov by zabudli doobjednať obľúbený tovar. Matky a otcovia by si nevšimli plač detí. Vedúci by nemali dostatočné prostriedky, aby na konci mesiaca vyplatili mzdy svojim pracovníkom. Zamestnanci reštaurácie s rýchlym občerstvením by opustili svoje pracovisko. Vyzerá to dosť chaoticky a nepredvídateľne? Samozrejme.

Veci môžu fungovať len vtedy, keď sa na oboch stranách dodržiavajú záväzky jedného voči druhému či už v rodine alebo medzi občanmi a ich vládou. Keď sme zodpovední, iní sa môžu spoľahnúť na nás a my sa môžeme spoľahnúť na nich. Keby sme sa nedohodli, že budeme zodpovední, nemohli by existovať žiadne sociálne štruktúry ani zmysel pre rodinu. Školy by nejestvovali. Dokonca ani vláda by nemohla existovať bez dohôd, že bude dodržiavať spoločenské dohody, ktoré sa v našom systéme nazývajú zákonmi.

Zodpovednosť je tmelom, ktorý drží naše životy spolu. Bez nej by sme sa točili každý zvlášť a spadli by sme do chaosu.

AKO ROZVÍJAŤ ZODPOVEDNOSŤ?

Ako používame zodpovednosť? A ako ju učíme? Väčšinou žiakov napomínáme, aby boli zodpovední. Horšie je to však s priamym vedením, ako to majú robiť – je to niečo podobné, ako keď žiakom hovoríme: „Jednoducho povedz nie, keď ti niekto ponúka drogy,“ bez toho, aby sme im pomohli objaviť, čomu namiesto toho povedať „áno“.

Podstata toho, čo im často hovoríme, by sa dala vyjadriť vetou: „Jednoducho choď a konaj, čo je správne.“ Múdra rada, ale s mnohými nejasnosťami. Zdá sa, že byť zodpovedný je veľmi jednoduché – máme počúvať vlastnú intuíciu, vnútorný hlas alebo svedomie – a potom konať v súlade s nimi. Je však mylné predpokladať, že všetci žiaci, najmä tí mladší, sú na to dostatočne pripravení. Žiakom môže chýbať:

- Dobré vyvinutý zmysel pre to, čo je správne a čo je nesprávne, akýsi morálny kompas, ktorý by im pomohol analyzovať, o čo v danej chvíli ide a podľa toho sa rozhodnúť.
- Dôvera, že by mohli niečo zmeniť, že poznajú dosť na to, aby mohli hovoriť, alebo niečo robiť, že by vôbec mohli mať nejaký pozitívny vplyv na to, čo sa práve deje (spolu s obavou, že sa tým vystavia skôr len posmechu a nadávkam).

- Presvedčenie, že sú dostatočne odolní i vynaliezaví a nech sa stane čokoľvek, budú stáť na vlastných nohách a budú môcť ísť ďalej.
- Hlboké a trvalé rozhodnutie nežiť „v zástupe“ - žiť svoj život spôsobom, ktorý prospieva spoločnosti a nebyť jej bremenom, vracat spoločnosti, pretože tak je to správne, byť človekom, s ktorým sú ostatní radi.

Tipy z výskumu mozgu

Ako pri všetkých pravidlách spolužitia i životných zručnostiach existuje veľa znakov zodpovednosti. Žiaci potrebujú mnohé príklady zodpovednosti i nedostatku zodpovednosti, ako aj veľa príležitostí na to, aby hovorili o dôsledkoch oboch. Ako zdôrazňuje Leslie Hartová, nemôžeme niečo dobre poznať, dokiaľ nechápeme, čo to tiež nie je.¹ Aby ste rozprúdili dobrú diskusiu, použite literatúru, kľúčové momenty v histórii a obľúbené citáty. Historické príklady by mali zahŕňať strašné činy nacistických vojakov, ktorí „len plnili príkazy“, i Kolumbovu brutalitu proti pôvodným obyvateľom. Tu je niekoľko citátov, ktoré môžu pritiahnúť pozornosť:

- „Nikdy nepochybujte o tom, že malá skupinka môže zmeniť svet. V skutočnosti je to jediná cesta, ktorá naozaj funguje.“ Margaret Meadová
- „Tú jedinou vec, ktorú potrebujú zlé sily na svoje víťazstvo vo svete, je, aby dobrí ľudia nerobili nič.“ Edmund Burke (1729 – 1797), britský politik a spisovateľ írskoho pôvodu.

„Keď Hitler útočil na Židov, ja som nebol žid; preto ma to neznepokojovalo. Keď Hitler útočil na katolíkov, ja som nebol katolík; preto som sa neznepokojoval. Keď Hitler útočil na odbory a priemyselníkov, ja som nebol členom žiadnych odborov, a tak som sa neznepokojoval. Potom, keď Hitler útočil na mňa a protestantskú cirkev – už nebolo nikoho, koho by to znepokojovalo.“ Martin Niemöller, citované v *Congressional Record*, 14. októbra 1968.

Praktické použitie. Rezervujte si najmenej dva týždne, aby ste uviedli túto životnú zručnosť a sústredili sa na ňu. Každé ráno začnite rozhovorom o „citáte dňa“, ktorý sa týka zodpovednosti. Prepojte to s bežnými témami v triede (správanie, udalosti, ako aj obsah kurikula), s tým, čo sa deje v škole, v obci, v národe, vo svete. Pýtajte sa, či by určitá situácia dopadla inak, keby sa použila, alebo nepoužila životná zručnosť zodpovednosti. Nezabudnite na príklady zlyhaní, keď niekto niečo nepovedal, alebo neurobil, a zdôraznite, že zanedbanie je práve také závažné ako spáchanie niečoho. Taktiež každý deň prečítajte aspoň dve pasáže z literatúry, ktoré sa vzťahujú na tému zodpovednosti. Dožičte si dostatok času, aby ste si o nich pohovorili.

Cvik robí majstra. Byť zodpovedný vo všetkých oblastiach nášho života si vyžaduje veľké sústredenie a veľa práce. Budte vzorom pre deti, majte so sebou trpezlivosť. Keď sa obzriete, iste si uvedomíte, že ste v životných zručnostiach a v pravidlách spolužitia neboli vždy perfektní, ale každý z nás ide neustále vpred. Byť zodpovedný, to je veľké úsilie tela i mozgu. Pre žiakov býva často menej obtiažne „vedieť, čo je správne“, ako prekonať emócie, keď zvažujú dôsledky svojich činov alebo toho, keď neurobia nič. Preto celkom nevyhnutnou podmienkou pre používanie životnej zručnosti zodpovednosti v triede je prostredie, ktoré sa vyznačuje neprítomnosťou ohrozenia (skutočného i prežívaného), v ktorom sa bežne v pokoji rozoberá, čo sa stalo.

¹ Hart, Leslie: *Human Brain and Human Learning. Books For Education, Inc. Kent, WA 1998. Na stranách 115 – 132 nájdete pojednanie o tom, ako vytvárame význam tým, že vyhladávame a rozpoznávame schémy.*

AKO VYZERÁ ZODPOVEDNOSŤ V BEŽNOM ŽIVOTE?

- Účty platíme včas.
- Projekty dokončujeme podľa požiadaviek.
- Zoznamujeme sa s volebným programami a volíme v komunálnych i celoštátnych voľbách.
- Uznáme, keď urobíme chybu, alebo keď sme sa zmýlili v práci či doma.
- Staráme sa o starých členov rodiny, keď je to potrebné.
- Dodržiavame pravidlá cestnej premávky.
- Ignorujeme klebety a miesto toho šírimo pravdu.
- Staráme sa o seba tým, že si udržujeme stále zamestnanie, snažíme sa dodržiavať zdravý životný štýl a byť prospešní spoločnosti.

AKO VYZERÁ ZODPOVEDNOSŤ V ŠKOLE?

V učiteľskom zbore

- Ste vzorom pre pravidlá spolužitia a používanie životných zručností.
- Vytvárate mozgovu kompatibilné prostredie i kurikulum.
- Zúčastňujete sa na kurzoch, konferenciách, dielňach v súlade s predstavou o celoživotnom vzdelávaní učiteľov.
- Vyučovacie hodiny si pripravujete si veľmi pozorne.
- Výkazy a správy odovzdávate pred termínom alebo tak, ako sa to vyžaduje.
- Prichádzate včas na stretnutia, na vyučovanie a na všetky udalosti.
- Pozorne počúvate, keď sa hovorí v tíme, v učiteľskom zbore alebo na okresnom mítingu.
- Plníte všetky vyžadované činnosti.
- Vediete si presné poznámky a záznamy o všetkých svojich žiakoch.

Žiaci

- Používajú pravidlá spolužitia a životné zručnosti.
- Pýtajú sa, aby lepšie pochopili myšlienky a pojmy.
- Zúčastňujú sa na činnostiach triedy i školy, hľadajú svoje záujmy a koníčky na celý život.
- Angažujú sa, aby zlepšili svoje zručnosti, vedomosti a správanie.
- Prinášajú potrebné pomôcky pre projekty.
- Prinášajú písomný súhlas rodičov s ich účasťou na výletoch alebo vychádzkach.
- Vracajú veci tomu, komu patria, alebo na stále miesta.
- Prijímajú zodpovednosť za vlastný pokrok v učení.
- Nahrádzajú poškodené alebo stratené knihy z knižnice.
- Prijímajú zodpovednosť za svoje negatívne správanie a zastávajú sa tých, s ktorými sa zle alebo

nespravodlivo zaobchádza.

APLIKAČNÉ ÚLOHY PRE ROZVÍJANIE ZODPOVEDNOSTI

Pre celú triedu

- Vytvorte so svojimi spolužiakmi „stĺpiky“ pre každé pravidlo spolužitia a pre každú životnú zručnosť. Uvedte aspoň tri vety pre každú z nasledujúcich kategórií: čo pri ich používaní vidíme, čo počujeme, ako sa cítíme, a naopak, čo nevidíme, nepočujeme, necítíme. V priebehu roka pridávajte ďalšie poznámky tak, ako sa bude prehĺbovať vaše chápanie toho, čo každé pravidlo a každá zručnosť obsahuje.
- Zistite minimum požiadaviek, ktoré musí občan splniť, aby mohol voliť v komunálnych alebo celoštátnych voľbách. Zájďte za predstaviteľom miestnej volebnej komisie a dohodnite s ním návštevu celej triedy, aby ste mohli bezprostredne sledovať priebeh volieb vo volebnej miestnosti neďaleko školy. Sformulujte aspoň tri otázky vzťahujúce sa na zodpovednosť a právo voliť. Získajte súhlas, aby ste sa smeli opýtať niekoľkých voličov, ako chápu pojem zodpovedný občan. V triede sa dohodnite, či ste v ich odpovediach našli nejaké spoločné myšlienky.
- Naplánujte triednu oslavu učenia. Rozhodnite sa, čo na oslavu zaradíte, koho pozvete, ako a kedy to urobíte. Zvoľte výbory, ktoré budú mať tieto zodpovednosti: objednať miesto, poslať pozvánky, pripraviť vystúpenie i organizáciu skúšok, zabezpečiť občerstvenie a upratovanie.

Pre malú skupinu alebo jednotlivcov

- Pozvite do triedy miestnych politikov, aby povedali o svojej zodpovednosti. Spýtajte sa ich, či majú tiež nejakú zodpovednosť, ktorá nie je určená písomne. Opíšte pracovnú náplň hosťa a zmieňte sa najmä o tých povinnostiach, o ktorých si myslíte, že sú dôležité.
- Dobrovoľne sa prihláste, že sa v triede budete o niečo starať (napríklad o zalievanie kvetín, o vybavovanie odkazov, o požičiavanie pomôcok a hier, o knižnicu). Všímajte si a premýšľajte, ako čo budete robiť a potom svoje skúsenosti spíšte pre žiakov, ktorí túto službu prevezmú po vás. Návod by mali mať rozsah štyroch až piatich krokov. Vytlačte ich na počítači, graficky upravte a vyzdobte tak, aby pôsobili pekne. Návod dajte do priehľadných obalov. Naučte ďalšieho spolužiaka, ktorý sa bude o dané veci starať po vás, ako to robiť čo najlepšie.
- Vymyslite pre každú drobnú činnosť v triede názov podľa skutočného sveta dospelých, napríklad botanik (kto sa bude starať o rastliny), údržbár alebo upratovač (kto sa stará o čistotu), doručovateľ (kto vybavuje odkazy). Vymyslite zmysluplné zamestnanie pre každého žiaka v triede. Pre každú úlohu napíšte postup, ako ju vykonávať, vytlačte ho, dajte do priehľadných obalov a vložte do krúžkového bloku, aby každému bolo jasné, za čo je zodpovedný.
- Prečítajte si školský poriadok spolu s niekým z dospelých z vašej rodiny. Pýtajte sa na čokoľvek, čomu nerozumiete. Potom vlastnými slovami povedzte, v čom vidíte zodpovednosť žiakov.
- Navrhňte škatuľku prvej pomoci pre prípad núdze vo vašej domácnosti. Použite vodotesnú škatuľku. Dajte do nej zdroj svetla, dôležité telefónne čísla, mince, aby ste mohli telefonovať z telefónnej búdy. Dajte tam aspoň päť vecí, o ktorých si myslíte, že sú dôležité v prípade núdze. Pohovorte si o tejto škatuľke vo svojom učebnom tíme a vysvetlite, prečo ste vybrali práve tieto veci.
- Vypracujte evakuačný plán pre vašu rodinu v prípade požiaru či iného ohrozenia. Označte každú

miestnosť v dome podľa toho, akú úlohu plní v evakuačnom pláne, uveďte miesto mimo domu, kde sa všetci stretnete a telefónne číslo mimo vášho domu a blízkeho okolia, ktoré bude možné používať ako centrum pre odkazy. Požiadajte rodinu, aby ste si precvičili evakuačný plán aspoň dva razy. Ak bude treba, urobte v pláne zmeny, ktoré povedú k väčšej bezpečnosti. Porozprávajte sa o pláne s niekým z dospelých v škole.

- Naučte sa, ako zaobchádzať so šekmi, platobnými kartami a ako byť zodpovedný za svoje vlastné peniaze. Urobte si aspoň desať „šekov“ pre vlastnú potrebu. Pozrite sa na skutočný šek a podľa neho upravte tie svoje:
  - V ľavom hornom rohu uveďte svoje meno a adresu.
  - Vymyslite si meno banky a umiestnite ho do ľavého spodného rohu.
  - Číslujte svoje šeky počínajúc číslom 1000 (a pokračujte ďalej podľa potreby). Číslo napíšte do pravého horného rohu.
  - Nakreslite linky pre dátum a pre meno adresáta (osoby alebo firmy), ktorej vystavujete šek.
  - Urobte miesto pre napísanej peňažnej sumy v čísliciach a ďalšie miesto pre vypísanie sumy slovami.
  - Urobte v pravom dolnom rohu linku pre svoj podpis.

Rozhodnite sa, koľko peňazí chcete mať na svojom účte a zahrajte sa na nákupy, ktoré budete platiť šekom, kartou. Požiadajte niekoho z dospelých, aby vám ukázal, ako sa vyplní šek. Strážte si príjmy a výdavky na svojom účte tak, aby vám tam vždy zostali nejaké peniaze.

- Vypracujte svoj osobný plán, ako budete zodpovedne používať rodinný počítač. Uveďte, koľko času denne budete tráviť pri počítači a ktoré programy budete používať. Vedte si záznamy, kedy zapínate a vypínate počítač, koľko času ste strávili použitím ktorého programu a aký bol výsledok vašej práce. Pohovorte si o pláne používať záznamový hárok so svojou rodinou a so svojou učiteľkou.
- Vypracujte celoročný kalendár osláv vo vašej rodine. Použite hárok papiera na každý mesiac. Vyzdobte ho vhodnými obrázkami. Vyznačte významné dni (narodeniny, výročia, sviatky, špeciálne rodinné udalosti ako svadby alebo stretnutie širšej rodiny). Pre každý druh slávnostnej udalosti použite zvláštnu značku alebo slovo. Keď kalendár dokončíte, ukážte ho svojej učiteľke. Doma ho zaveste na dobre viditeľné miesto, takže nikto nebude už musieť pripomínať ostatným významné rodinné udalosti.
- Precvičte si aspoň tri spôsoby, ako prijímať a posilať odkazy (napríklad telefónom, na záznamník, mobilom, e-mailom). Zoznámte sa s tým, čo každá táto metóda vyžaduje. Požiadajte niekoho z dospelých, aby skontroloval, či to robíte správne. Naučte sa čísla tiesňového volania a vyskúšajte si taký hovor, ale nie v skutočnosti! Vedľa telefónu si napíšte čísla, na ktoré môžete volať, keď sa niečo deje a nikto z dospelých nie je doma.
- Preskúmajte dôvody, prečo kongres v roku 1952 vyhlásil 17. september za deň občianstva. Zorganizujte v triede slávnosť na počesť tohto dňa. Pozvite žiakov z inej triedy ako obecnstvo.

ZNAKY ÚSPECHU

Blahoželáme!

Za prejavy zvládnutia zodpovednosti u žiakov pokladáme:

- neustále používajú pravidlá spolužitia a životné zručnosti,
- často ponúkajú pomoc priateľovi, aby porozumel niečomu novému,
- nachádzajú skutočného vlastníka nájdených vecí,
- vracajú pomôcky včas a v dobrom stave,
- robia, čo sa od nich očakáva bez toho, aby im to musel niekto pripomínať,
- v triede sa o niečo starajú,
- cvičia na hudobný nástroj, keď majú mať hodinu alebo koncert,
- keď prídu do triedy, riadia sa podľa pokynov a opíšu si do zošita program na celý deň.

Pokračujte ďalej! Žiaci potrebujú viac precvičovať v prípadoch:

- často sa oneskoria na vyučovanie bez vážnejšieho dôvodu,
- „zabúdajú“ odovzdať úlohu,
- podvádajú pri práci a testoch,
- zanedbávajú svoje povinnosti,
- zneužívajú prechádzanie z triedy do triedy na nedobré veci,
- ignorujú žiadosti o pomoc,
- používajú ponižovanie,
- sú neporiadni.

LITERATÚRA:

ČAPEK.J. 1981. Rozprávky o psíčkovi a mačičke. Bratislava: Mladé letá.

VIRGOVIČOVÁ.L. 2005. Čítanka pre 1. ročník ZŠ. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana. ISBN 80-7158-564-5 (Čo je rodina, str.14; Hľadať je ťažko, str.16; Pí,pí,pí...,str.56; Kaktus, str.96;)

KOLEKTÍV AUTOROV. 2008. Čítanka pre 2.ročník ZŠ. Bratislava: OG – Vydavateľstvo POĽANA. ISBN 897-80-89192-79-3 (Skutočná udalosť, str.47; Vianočná rozprávka, str.68; Srnka Cupilupka, str. 88-89; Vrabec, str.124; Nový klobúk, str.142-143;)

KOLEKTÍV AUTOROV. 2007. Čítanka pre 3. ročník ZŠ. Bratislava: OG – Vydavateľstvo POĽANA. ISBN 978-80-89192-64-9 (Vladko, kde si, str.12-13; Rozprávka o nespokojných ľuďoch, str.23; Fujavica, str.56-57; O škole, do ktorej sa nedalo prísť načas, str.90-91;)

SLIACKY.O. 1996. Studnička. Čítanka pre 2.ročník ZŠ. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. ISBN 80-80-01246-3 (Pehavý noštek, str.7-8)

KOLEKTÍV AUTOROV. 2008. Etická výchova pre 3.ročník ZŠ. Bratislava: SPN - Mladé letá. ISBN 978-80-10-01522-1 (Modrinové dvojčky, str.2)

KOLEKTÍV AUTOROV. 2010. Etická výchova pre 4.ročník ZŠ. Bratislava: SPN – Mladé letá. ISBN 978-80-10-01916-8 (Hviezdne dieťa, str.6b)

TAIKONOVÁ.K.2001. Katici. Bratislava: SPN – MEDIA TRADE. ISBN 80-08-03297-9

KOŠKOVÁ.H. 2009. Vitajte v Krkaháji. Liptovský Mikuláš: Transcius, a.s. ISBN 978-80-7140-312-8 (Tóno Požičaj, str.49)

CITA.J. 1991. Príbehy Maťa a Klinčeka. Martin: MARTIS. ISBN 80-85286-15-7 (Ako schovali kľúč)

PAVLOVIČ.J.2001. Deduško Večerníček. Bratislava: OTTOVO nakladateľství – CESTY. ISBN 80-7181-551-9 (Jarné ochorenie)

GRZNÁROVÁ.M. 2008. Maťko a Kubko. Bratislava: SPN – Mladé letá.

POKORNÝ.V. 1993. Kam s odpadom v Dubinkovciach. Bratislava

Odhodený papier. ZORNIČKA. Október, 2011.

O králi Bruncvíkovi. Macko pusík. Október, 2011.

Dobšinský.P. Moje najmilšie rozprávky. Perfekt. (Trojruža)

HUDBA:

Čiarky – Misha

Matka – Tublatanka

Mama – Lunetic

List otcovi – Rytmus

Ja do lesa nepojedú – česká ľudová

Ach synku, synku – česká ľudová

Spravilo sa to samo – z muzikálu Neberte nám princeznú

KOLEKTÍV AUTOROV. 2001. Hudobná výchova pre 1.ročník ZŠ. SPN – MEDIA TRADE. ISBN 80-08-03051-8 (Kováč kuje, mechy duje str.20)

KOLEKTÍV AUTOROV. 2001. Hudobná výchova pre 1.ročník ZŠ. SPN – MEDIA TRADE. ISBN 80-08-03051-8 (V kvetinovom bufete, str.60)

FILM:

Neberte nám princeznú

Nekonečný príbeh

Pán prsteňov

V ..... dňa .....

VÁŽENÍ RODIČIA,

naša ďalšia životná zručnosť je jednou z tých, ktoré si život v rodinnom kruhu i mimo neho neustále vyžaduje. Zameriame sa na to, aby sme dodržiavali svoje slová, dohody a stáli si za svojimi činmi.. Budeme sa snažiť zistiť, čo vytvára väčší zmysel pre životnú zručnosť

zodpovednosť.

Každý deň a v mnohých ohľadoch očakávame, že deti budú zodpovedné za domáce práce, za svoju školskú prácu, za svoje správanie, postoje. Zodpovednosť je skutočne životná zručnosť, ktorá podporuje rodinné vzťahy, úspech v zamestnaní, upevňuje priateľstvo. V tom, čo sa bežne deje v triede, si budeme uvedomovať a podporovať zodpovedné správanie. Ide o toto:

- dokončovanie zadaných úloh,
- prinášanie materiálov na projekty,
- vracanie požičaných kníh v dohodnutom termíne,
- včasný príchod do školy,
- oceňovanie slov alebo práce iných.

Tu je niekoľko príkladov, ako môže dieťa používať životnú zručnosť zodpovednosť doma:

- zobudiť sa a vstávať, keď zazvoní budík,
- vybrať si šaty vhodné na danú príležitosť a obliecť sa samo alebo len s malou pomocou,
- pripraviť si tašku do školy,
- odísť včas z domu do školy,
- učiť sa zachádzať s peniazmi.

Niekedy pokusy detí zlyhávajú, ale to nie je dôvod, prečo by sme to mali vzdávať. Ako kedysi povedal Abrahám Lincoln: „Nemôžete uniknúť zajtrajšej zodpovednosti tým, že sa jej vyhnete dnes!“

S pozdravom

.....
učiteľka Vášho dieťaťa